

2.11.2022

Valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto

Lausunto: Artists at Riskin (AR) rahoituksen turvaaminen. Valtion vuoden 2023 talousarvioesityksen käsittely (HE 154/2022 vp).

Hyvä valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto,

Ulkosianministeriön rauhanvälityskeskuksen Artists at Riskille (AR) vuodeksi 2022 myöntämä 180 000 euron rahoitus on ollut AR-sihteeristön työn perusta taiteilijoiden ja ihmisoikeuspuolustajien sijoituksiin AR-residenssiverkoston kautta Schengen alueella ja sen ulkopuolella niin Venäjän hyökättyä Ukrainaan kuin Talibanin valtaannousun jälkeen Afganistanissa. **200 000 - 250 000** euron suuruisen rahoituksen turvaaminen valtion talousarvioon vuodeksi 2023 mahdollistaa toiminnan jatkuvuuden vuoden -22 tasolla, ja nykyistä henkilökuntaa ja toimintaa ei tarvitse vähentää. Kansainvälisen rahoituksen määrä ARlle on noussut vuodesta -21 vuoteen -22 noin 500 000 eurolla. ARn vuosibudjetti -22 on noin 900 000 euroa. Suurin osa rahoituksesta edellyttää kansallista rahoitusta, ja se liittyy Venäjän hyökkäykseen ja/tai Afganistaniin, ja päättyy vuoden -22 lopussa. Perusrahoitusta tarvitaan AR-sihteeristön henkilöstökuluihin, AR-residenssien järjestämiseen, ja kansainvälisen rahoituksen hakemiseen, ja hallinnointiin ja kumppanuuksien vahvistamiseen.

Artists at Risk (AR) on tehnyt Suomessa ja kansainvälisesti tunnustettua, urauurtavaa työtä ihmisoikeuksien ja taiteen risteyskohdassa vuodesta 2013. Sen ydintoimintaa on AR-turva-residenssien järjestäminen (3-18 kk) vainotuille taiteilijoille, jotka ovat ihmisoikeuspuolustajia, joiden ilmaisunvapautta sekä henkeä uhataan. Taiteilijat ja ihmisoikeuspuolustajat ovat eturintamassa puolustamassa demokraattisia arvoja; AR-taiteilijoissa on niin Valko-Venäjän koordinoituneuvoston kuin Myanmarin oppositiohallituksen edustajia, jotka tarvitsevat väliaikaista suojelua. He eivät ole turvapaikanhakijoita. Useimmat palaavat takaisin, tai työllistyvät korkean profiilin taiteen ammattilaisina AR-sihteeristön, residenssiorganisaatioiden ja vertaisverkostojen tukitoimien ansiosta. ARn toimintamalli on kansainvälinen referenssi.

UMn rahoituksen turvin AR-turva-residenssiläisten määrä on kasvanut 25:stä vuosittain noin 450:een vuonna 2022. ARn hakijoissa on 1850 ukrainalaista, joista on sijoitettu residensseihin yli 300. Venäläisiä ja valkovenäläisiä toisinajattelijoita (taustat on verifioitu) on yli 400, joista yli 100 on sijoitettu. Hakijoita Afganistanista on yli 450, ja muualta satoja. Tällä hetkellä hakijamäärä esim. Iranista kasvaa. Kymmeniä afganistanilaisia ja muita

vainottuja ihmisoikeuspuolustajia ja taiteilijoita on sijoitettu Schengen alueelle ja sen ulkopuolelle -22.

Vuonna -21 AR järjesti turvaresidenssejä 26 kaupungissa ja 20 maassa Schengen-alueella ja sen ulkopuolella. Venäjän hyökkäyksen jälkeen yli 450 toimijaa on liittynyt AR-verkostoon. Uutena AR-työmallina ovat kansallisesti koordinoituneet verkostot yhteistyössä AR-sihteeristön alueellisten tiimien kanssa (esim. Suomi, Ruotsi, Saksa, Espanja, Italia). Esim. Saksan Ulkoasiainministeriö on tehnyt ukrainalaisten sijoitukset ARn mekanismin kautta Saksaan ja lähialueille yhteistyössä ARn ja Goethe Instituutin kanssa. Artists at Risk (AR) työskentelee sijoituksissa myös Ukraine Emergency Funding kanssa.

AR on lisännyt tukea uhatuille taiteilijoille heidän kotimaissaan, lähialueilla sekä kehittänyt ei-Schengenin alueiden AR-residenssien toimintaa (mm. AR-Tunis, -Goa, -Tbilisi, -Izmir ja -Belgrad) sekä kehittänyt AR-residenssiverkoston Ukrainassa turvallisilla alueilla, kuten Uzhgorod, Ivano-Frankivsk ja Okhtyrka -22. AR on tukenut myös turvataloja Afganistanissa sekä afganistanilaisia taiteilijoita AR-hätärahaston kautta lähialueilla (Pakistan, Iran). ARllä on rahoitusta Ruotsin taiteenkeskustoimikunnan Artistic Freedom ohjelmasta OECDn ODA-maiden toimintaan, jolla kehitetään myös uusia residenssejä mm. Dakariin ja Istanbuliin -23.

Artists at Riskin (AR) kansainvälinen asiantuntijarooli on vahvistunut merkittävästi -22. AR sai mm. historiallisen rahoituksen UNESCOlta ukrainalaisten naistaiteilijoiden sijoittamiseen. Aikaisemmin UNESCO on tukenut vain kulttuuriperintöä. AR neuvottelee UNESCO:n kanssa uudesta ohjelmasta afganistanilaisille taiteilijoille -23. AR on aloittamassa yhteistyötä Saksan sisäasiainministeriön Bundesaufnahme -ohjelmassa humanitaaristen viisumien saamiseksi vainotuille afganistaiteilijoille Saksaan. Vuonna -23 AR aloittaa pilottiresidenssit vainotuille kirjailijoille yhteistyössä PEN Internationalin kanssa.

AR-sihteeristön henkilökunnan määrä on kasvanut viidestä yli kahteenkymmeneen -22, joista suuri osa on alueellisia asiantuntijoita kriisialueilta (Ukraina, Venäjä, Afghanistan, Lähi-Itä, Iran). Henkilökunta on nelinkertaistunut vuodesta 2021. ARn alueelliset tiimit työskentelevät hakijoiden taustojen tarkastuksessa ARn alueellisten vaihtuvien ihmisoikeusasiantuntijoiden kanssa. He työskentelevät yhteistyössä ARn eurooppalaisten ja suomalaisten työntekijöiden kanssa, jotka tuntevat omien alueidensa taidekonstekstit parhaan mahdollisen ammatillisen kontekstin löytämiseksi. AR-sihteeristö sijaitsee Helsingissä Lapinlahdessa sekä onlinea.

AR-Suomen verkosto laajeni -22 Helsingistä ja Porvoosta Tampereelle, Hammaslahdelle, Loviisan, Joutsaan, Jyväskylään, Öresiin, Hyrynsalmelle ja Tohmajärvelle. Toiminta on laajentunut myös kirjailijoihin ja journalisteihin Journalistiliiton, Helsingin Sanomien - ja Jokes-Säätiön tuella -22. AR-residenssejä toteutuu yli 30 Suomessa -22, ja verkoston toimintaa kehitetään -23. Toiminta on vahvistunut ammatillisen tuen suhteen mm. Teatterin tiedotuskeskuksen TINFOR, Tanssin Tiedotuskeskuksen, YLE:n radioteatterin, Suomen taiteilijaseuran, Suomen PENin, Nuoren Voiman liiton sekä museoiden kanssa kehitetyn yhteistyön myötä. AR-residenssiläisten käsikirjoittamia näytelmiä on tulossa ensi-iltaan -23 mm. Kansallisteatteriin, Svenska-, Espoon kaupungin, Lappeenrannan kaupungin-, YLE:n radioteatteriin ja Avoimiin oviin sekä tanssituotantoja Alpo Aaltokoski Companyyn jne. AR-residenssiläisten teoksia on ollut esillä esim. Kiasmassa, HAMissa, Porvoon taidehallissa

-23. Monet residenssiläiset ovat jo työllistyneet tai siirtyneet mm. Yalen yliopistoon, Saksaan AR-sihteeristön ja vertaisverkoston tukemina.

Ennennäkemätöntä solidaarisuuden aaltoa ukrainalaisille taiteilijoille pyritään vahvistamaan ja laajentamaan -23 kaikkiin uhattuihin ja vainottuihin taiteilijoihin mm. UNESCO:n, Goethe Instituutin, PEN Internationalin ja muiden kumppaneiden kanssa. Uutta AR-residenssiverkostoa ukrainalaisille kehitetään Isoon Britanniaan yhteistyössä British Councilin kanssa -23. AR-residenssiverkostoa Ukrainassa vahvistetaan yhteistyössä Ukraine Emergency Fundin kanssa "turvallisemmilla" alueilla Ukrainan kulttuuriministerin toiveen mukaisesti, ja tuotetaan esim. Ukrainan Modernin taiteen pop up museoita Eurooppaan.

AR:n työssä yhdistyvät konkreettisesti globaalin ihmisoikeuspolitiikan sekä sanan- ja ilmaisuvapauden kysymykset, joiden tulisi korostua Suomen liittyttyä YK:n ihmisoikeusneuvostoon. ARIä on haastateltu kymmeniin kotimaisiin ja ulkomaisiin lehtiin vuonna -22, kuten US Today, El Pais, Deutsche Welle, Dagens Nyheter, Helsingin Sanomat, YLE, HBL, Publico jne. Suomalaisen AR-sihteeristön työ luo myönteistä Suomi-kuvaa ihmisoikeuksia kunnioittavana ja puolustavana valtiona.



Marita Muukkonen



Ivor Stodolsky

Co-Founders and Directors

Directors@artistsatrisk.org

Puh. 0440 965 103

Artists at Risk (AR): www.artistsatrisk.org